

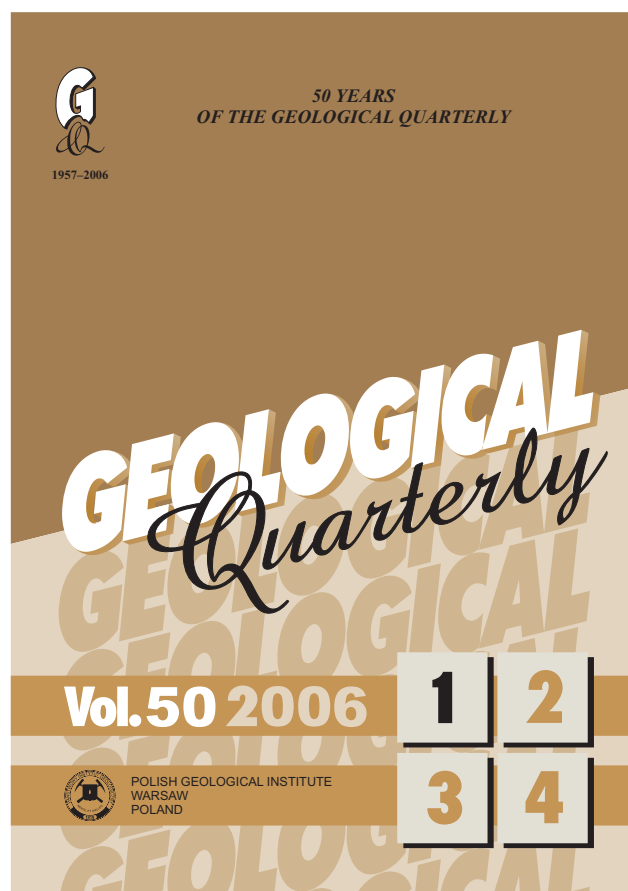
Pięćdziesiąt lat *Kwartalnika Geologicznego* — *Geological Quarterly*

Przy okazji okrągłych jubileuszy obchodzonych przez instytucje zwykle podkreśla się siłę tradycji, potencjał trwania i głęboko ugruntowane znaczenie. Podobnie jest z historycznym spojrzeniem na 50 lat obecności *Kwartalnika Geologicznego* wśród czołowych polskich wydawnictw z zakresu nauk o Ziemi. Tak długa działalność wydawnicza pozwala nam ufać, że tematyka czasopisma odpowiada trwałemu zapotrzebowaniu ze strony środowiska geologicznego, a ono samo pełni rolę ważnego środka komunikacji naukowej.

Formuła *Kwartalnika* została określona w momencie jego założenia w 1957 r., gdy dyrektorem Państwowego Instytutu Geologicznego był prof. Edward Rühle. Zadaniem *Kwartalnika* stało się bieżące informowanie o wynikach prac prowadzonych w instytucie, a także *utrzymanie więzi naukowej z osobami i instytucjami pracującymi nad zagadnieniami pokrewnymi* (wyjątek ze wstępu do pierwszego zeszytu). *Kwartalnik* był więc głównie środkiem komunikacji naukowej dla pracowników PIG, którzy stanowili znaczną większość autorów. Trzeba też pamiętać, że do roku 1991 regularnie ukazywały się w *Kwartalniku* streszczenia posiedzeń naukowych instytutu. Później były one wydawane w osobnym wydawnictwie, a od 2002 r. są dostępne jedynie w wersji internetowej.

Od chwili założenia czasopismo publikowało artykuły o różnorodnej tematyce: od paleontologii i stratygrafii, przez petrologię, geofizykę, tektonikę, po geologię złożową i hydrogeologię. Przy tak dużym rozrzucie tematycznym były to jednak na ogół przyczynki regionalne, odnoszące się do szerszych lub węższych aspektów geologii Polski w ujęciu podstawowym lub złożowym. Taki profil pisma wyraźnie rysuje się już od pierwszego tomu, w którym przeważają lokalne lub nieco szersze przyczynki stratygraficzne, petrograficzne i surowcowe. Ważne miejsce mają też prace syntetyczne, jak np. artykuł prof. Władysława Pożaryskiego *Południowo-zachodnia krawędź Fenno-Sarmacji* (nawiasem mówiąc, ten problem regionalny, choć pod innymi nazwami, od tego czasu ciągle przewija się w różnych publikacjach *Kwartalnika*). Autorzy pierwszego tomu w całości wywodzili się z Państwowego Instytutu Geologicznego, podobnie jak powoływane przez następnych 40 lat zespoły redakcyjne. Należy przypomnieć, że czasopismem kierowali kolejno wybitni pracownicy naukowcy PIG: prof. prof. Władysław Pożaryski, Antoni Łaszkiwicz, Jan Czermiński, Ryszard Dadlez (najdłużej — w latach 1976–1997) i Leszek Marks.

Podsumowanie dokonane w artykule napisanym przez R. Dadleza (*Prz. Geol.*, vol. 45, str. 269–271) z okazji 40. rocznicy czasopisma jest dobrym odniesieniem dla zobrazowania znacznych zmian, jakie zaszły w *Kwartalniku* w ostatnim dziesięcioleciu. Na przykład, według przytoczonej tam statystyki, dwie trzecie autorów wszystkich 2071 prac opublikowanych w latach 1957–1996 stanowili pracownicy PIG. Autorzy zagraniczni mieli udział śladowy, reprezentując jedynie 2,5% ogółu autorów. Oceną artykułów zajmował się PIG-owski zespół redakcyjny, z recenzentów „zewnętrznych” korzystano sporadycznie. Redakcja techniczna pisma prowadzona była metodami tradycyjnymi, a jego poziom edytorski, w tym wygląd zewnętrzny i jakość ilustracji, odzwierciedlały, zwłaszcza do początku lat 90. XX w., zgrzebną rzeczywistość epoki realnego socjalizmu.

Ryc. 1. Okładka jubileuszowego tomu *Geological Quarterly*

Ostatnie dziesięciolecie historii czasopisma stało pod znakiem unowocześniania formuły redakcyjnej i formy edytorskiej, przy zachowaniu w zasadzie pierwotnego profilu tematycznego. Już od 1991 roku *Kwartalnik* publikował część artykułów w języku angielskim, ukazując się pod podwójnym polsko-angielskim tytułem. Tom 38 (1994) był pierwszym, który zawierał jedynie teksty obcojęzyczne. Natomiast poczynając od 1997 roku zwiększono format, zaprojektowano nową, bardziej efektowną okładkę i, co ważniejsze, znacznie poprawił się poziom techniczny druku tekstu i ilustracji. W drugim zeszycie tego rocznika po raz pierwszy w historii czasopisma pojawiły się kolorowe ilustracje. Poziom językowy publikacji poprawił się wyraźnie dzięki współpracy z dr. Janem Zalasiewiczem (Uniwersytet Leicester) — weryfikatorem tekstów angielskich.

Najważniejsze jednak i najgłębsze zmiany dotyczyły umiędzynarodowienia czasopisma. Proces ten rozpoczął się w 1998 r. Do ciał redakcyjnych (Rady Redakcyjnej a potem Rady Programowej) zaproszono początkowo kilku, a następnie kilkunastu uznanych w świecie badaczy z różnych, głównie europejskich, instytucji naukowych. Towarzystwo temu szersze otwarcie się na autorów zagranicznych, zwłaszcza z krajów ościennych. Podniesieniu poziomu naukowego publikacji służyło wprowadzenie obligatoryjnych recenzji, w tym również wykonywanych przez recenzentów zagranicznych. Od 1998 roku spis treści kolejnych zeszytów oraz abstrakty artykułów ukazują się na stronie internetowej PIG (<http://gq.pgi.gov.pl>) równoległe z wersją drukowaną. Zaczynając od 2003 roku wszyst-

kie artykuły dostępne są też w całości, w postaci plików pdf. Obecność w Internecie jest dodatkowym, obok szerokiej dystrybucji wersji drukowanej, czynnikiem zwiększającym międzynarodowe oddziaływanie *Kwartalnika*.

Wszystkie przedstawione innowacje sprawiły, iż zmienił się radykalnie również skład autorów publikujących w czasopiśmie. Jeszcze w latach 1997–1998 pracownicy PIG stanowili wśród nich większość, w latach 1999–2002 średnio nieco ponad jedną trzecią, natomiast w ostatnich trzech rocznikach już zaledwie 10–20%. Znacznie wzrósł natomiast udział autorów zagranicznych — do 20–30% w latach 1999–2000. W ostatnich dwóch rocznikach proporcja ta wynosi odpowiednio 39 i 46%, co w pełni uzasadnia przyjęcie od 2000 r. wyłącznie angielskiej nazwy — *Geological Quarterly*.

Równoległe z wprowadzeniem zmian, w 1998 r. rozpoczęły się formalne starania o umieszczenie *Geological Quarterly* na „liście filadelfijskiej”. W wyniku prowadzonej od lipca 2001 r. przez Institute for Scientific Information oceny czasopisma, starania te, przedstawione szerzej na tych łamach przez L. Marksa i M. Narkiewicza (*Prz. Geol.*, vol. 51, str. 828–830), zakończyły się sukcesem. Od początku 2003 r. *Geological Quarterly* znalazł się w elitarniej grupie naukowych periodyków indeksowanych przez Thompson Scientific ISI w *Science Citation Index Expanded* oraz w *Current Contents* (Dział Fizyki, Chemii i Nauk o Ziemi). Była to kolejna przełomowa data w historii czasopisma, oznaczająca zwiększone zainteresowanie autorów i czytelników, odzwierciedlone w większym dopływie prac i w rosnących wskaźnikach cytawalności. Te ostatnie nie są jeszcze formalnie obliczone przez ISI, obejmują bowiem okres 2003–2005. Tym niemniej, pierwsze nieoficjalne obliczenia, dokonane dzięki uprzejmości prof. Grzegorza Rackiego dla cytowań z roczników 2003 i 2004, wskazują na wzrost współczynnika wpływu (IF) do wartości ok. 0,39. Jest to poziom rekordowy w historii czasopisma.

Redakcję cieszy zauważalny przyrost liczby składanych do publikacji maszynopisów, w tym coraz liczniejszych z zagranicy, z takich krajów, jak Litwa, Słowacja, Czechy, Estonia, Rumunia, Dania, Ukraina i innych. Międzynarodowy charakter miały dwa niedawno wydane

zeszyty tematyczne: no. 3, vol. 48, pt. *Multidisciplinary event approaches to the Devonian stratigraphic record* (red. nauk. Grzegorz Racki i Marek Narkiewicz) oraz no. 2, vol. 49, pt. *Stable isotope records of environmental change* (red. nauk. Ana-Voica Bojar, Stanisław Hałas i Sławomir Oszczepalski). Wzrost zainteresowania autorów zmusza jednak do bardziej skrupulatnej selekcji składanych prac, często do wyboru artykułów bardzo dobrych kosztem nieco gorszych, ale również o wysokim poziomie naukowym. Obliguje też do ściślejszego przestrzegania zakresu tematycznego czasopisma i limitów objętości artykułów. Wszystko to nakłada większe obowiązki na zespół redakcyjny, któremu przewodzi niżej podpisany wraz z zastępcą — doc. Andrzejem Berem. Bieżącym wsparciem służy Rada Redakcyjna pod przewodnictwem doc. Sławomira Oszczepalskiego, a należyty poziom organizacji prac redakcyjnych i edycji komputerowej jest możliwy dzięki zaangażowaniu Ewy Dąbrowskiej-Jędrusik (sekretarz redakcji) i Bogumiły Kwaśniewskiej.

Głównym akcentem jubileuszowym *Geological Quarterly* jest wyróżnienie rocznika 2006 (vol. 50) wyjątkową szatą graficzną okładki oraz wydanie specjalnego zeszytu tematycznego (no. 1) o podwójnej objętości. Zeszyt ten, pod redakcją naukową niżej podpisanego i prof. Petera A. Zieglera (Uniwersytet w Bazylei) nosi tytuł *Poland: junction of the main geological provinces of Europe*. Jest to zbiór 12 artykułów, autorstwa czołowych polskich geologów i geofizyków, przedstawiających w sposób syntetyczny różne aspekty i plany strukturalno-stratygraficzne geologii regionalnej Polski — od głębokiej budowy skorupowej po geologię czwartorzędu. W intencji redakcji, wydawnictwo to ma czerpać z najlepszej tradycji przedstawiania aktualnych zagadnień budowy geologicznej Polski w *Kwartalniku Geologicznym* — *Geological Quarterly*. Przewijające się we wszystkich artykułach odwołania do szerszego kontekstu europejskiego są z kolei świadectwem międzynarodowych ambicji i nadziei, że w przyszłości czasopismo będzie odgrywało jeszcze większą rolę w komunikacji naukowej geologów i geofizyków europejskich.

Marek Narkiewicz